

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА У СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА, ІНТЕГРАЦІЯ, ТРУДНОЩІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Світова економіка розподіляється на п'ять ключових рівнів, кожен з яких проявляється у вигляді сукупності функціональних одиниць – суб'єктів економічної діяльності. На першому рівні – нанорівні – розглядається сукупність економічних зв'язків, які виникають в процесі господарської діяльності людини як суб'єкта ширшого явища. Наступний рівень – мікрорівень – об'єктом дослідження розглядає домогосподарства та окремі підприємства, які на мезорівні утворюють галузі національної економіки за умови наявності спільних рис в економічній діяльності. Макрорівень масштабує об'єкт дослідження, визначаючи зв'язки між секторами та галузями окремої держави та охоплює взаємодію державних інституцій з іншими суб'єктами економічної діяльності. Останній рівень – мегарівень – включає в себе систему взаємодій національних економік, які утворюють світову економіку.

У рамках даної роботи розглянемо четвертий рівень згідно з переліком у порядку зростання охоплення напрямків діяльності та масштабування функцій і цілей його функціонування. Так, об'єктом інтересу виступає макрорівень, який охоплює певну державу як суб'єкт економічної діяльності.

Національна економіка або макроекономіка – це сукупна систематична економічна діяльність окремої держави, яка підпадає під інституційне управління й регулювання даної держави та відповідає її політиці щодо влаштування внутрішнього ділового середовища та міжнародних відносин. Вона виступає однією з функціональних ланок глобальної економіки, на рівні якої здійснюється взаємодія між національними економіками країн світу. У рамках національної економіки розглядаються процеси притаманні певній країні з урахуванням її особливостей у вигляді рівня розвитку, національного ринку, конкурентоспроможності, законодавчого базису для ведення господарської діяльності на визначеній території, міжнародних зв'язків з іншими національними економіками тощо. Держава виступає безпосереднім контролером та регулятором макроекономіки та здійснює ряд заходів для підвищення ефективності на згаданому рівні шляхом здійснення монетарної і фінансової політик та залучення широкої варіативності інструментів.

Зважаючи на вагому змінну, яку необхідно враховувати при оцінці національної економіки та її рівня розвитку, а саме інтеграцію, важливо визначити, який результат зумовлює даний світовий процес.

Зазвичай інтеграція національних економік зводиться до поступового «стирання» фактичних кордонів через зміцнення наявних торговельних зв'язків, розширень напрямків співпраці між державами та перехід на новий рівень інтеграційних утворень. За таким принципом були сформовані економічні та політичні союзи, зокрема Європейський Союз, який у процесі розвитку пройшов і етап створення зони вільної торгівлі, і митного союзу, і зрештою вільний ринок, який передбачає безперешкодний перетин товарів у своїх межах та вільний обмін послугами й напрацюваннями. Така форма взаємодії, безумовно, сприяє підвищенню рівня розвитку кожної національної економіки та зближення рівнів їхнього економічного розвитку завдяки інноваційному співробітництву, міжнародної кооперації, імплементації спільних ефективних реформ, безперешкодному руху капіталу, товарів, послуг та робочої сили [1, с. 41–42]. Інтеграція відкриває доступ до нових ринків, можливостей технологічного обміну й створює основу для успішного обміну інвестиціями, що сприяє розширенню меж співпраці як між окремими національними економіками, так і між регіональними об'єднаннями в ширшому розумінні.

Інтеграція відкриває можливості для окремої національної економіки до поглиблення співпраці з розвинутими країнами та вибудовувати стратегію зміцнення та перетворення власної економіки в більшу потужну й стійку, проте існує й ряд несприятливих наслідків такої взаємодії. До основних негативних аспектів у відкритості економіки до перебігу процесів глобальної інтеграції відносять ті, які пов'язані зі зменшенням стійкості країн до впливу зовнішніх факторів і, відповідно, викликів і загроз, що постають перед національною економікою внаслідок надмірної залученості окремої держави в глобальну економіку.

По-перше, разом з посиленням зв'язків посилюється залежність країн від обміну надбаннями та співпраці. Так, у ХХ ст. економіка Ліберії займала провідне місце по експорту натурального каучуку, плантації якого велику частку території держави. У 1960-х роках вага товару почала втрачати свою позицію на зовнішньому ринку у зв'язку зі зростанням попиту на синтетичну гуму, яка мала ряд переваг перед натуральною продукцією [2, с. 356]. Через фактичну втрату споживача рівень конкуренції національної економіки значно знизився, що призвело до подальшого негативного тренду в падінні деяких економічних показників.

Іншим прикладом несприятливого ланцюга наслідків, що виникають внаслідок посилення залежності, є факт впливу розвитку геополітичних конфліктів регіонального рівня на глобальні та/або регіональні ланцюги поставок. Так, їх ескалація матиме несприятливий ефект у вигляді стагнації чи навіть занепаду останніх, що в подальшому спричинить кризу в країні, яка залежала від транспортування товарів цими шляхами перевезень чи є країною з транзитними територіями, які отримують найбільше прибутків саме через функціонування міжнародних зв'язків, при цьому не обов'язковою умовою є безпосередня залученість визначеної держави в гіпотетичний конфлікт. Пропонуємо змодельовати ситуацію, за якої розпочнеться війна між Китаєм та Тайванем. Актуальність розгляду саме цих країн залежить від високої ймовірності збройного втручання Китайської Народної Республіки до політичного та економічного устрою Тайваню через ескалацію давніх територіальних суперечок та питання впливу США в регіоні. Тайвань – це країна, яка є сполучною зв'язкою для прокладання маршрутів морських перевезень у Тихому океані, колапс яких призведе до подорожчання продукції країн, які користувалися шляхом, у зв'язку з необхідністю у пошуку інших сполучень, що переважно вимагають залучення більшої кількості коштів, і порушення торгівельних зв'язків таких країн як Китай, Японія, США та Індія у регіоні.

По-друге, недостатньо розвинута економіка постійно зазнає впливу більш розвинутих, який не завжди виявляється позитивним. Так, завжди існує загроза, що менш конкурентоспроможні країни зазнаватимуть тиску від більш потужних економік, що тягне за собою негативні соціальні наслідки, такі як втрата робочих місць, відтік мізків (еміграція робочої сили до країн з кращими умовами) та ін.

Зважаючи на все вищезгадане, можна виокремити основні завдання національної економіки під час її розгляду в контексті функціональної одиниці глобальної економіки, якими виступають захист власного виробника, підтримка конкурентоспроможності продукції, що експортується, створення ефективного механізму саморегулювання внутрішнього ринку та підтримка його стійкості до зовнішніх факторів, сприятливого клімату для залучення іноземних інвестицій у розвиток. До переліку варто додати створення сприятливих умов для науково-технічного прогресу в межах території країни та забезпечення високого рівня освіти для зацікавлених громадян й подальшого працевлаштування забезпечення гідних умов праці й здійснення життєдіяльності для збереження трудового потенціалу національної економіки в її межах та запобігання негативних наслідків міграційних процесів, зокрема відтоку робочої сили, про яку було згадано раніше.

Окремо потрібно розглядати забезпечення прогресу національних економік в контексті появи нових трендів у глобальній економіці й, відповідно, нових викликів та загроз. Особливу увагу привертає перебіг економічних процесів у період Індустрії 4.0, а саме їхня цифровізація (поява цифрових послуг, електронної комерції, вплив ШІ на розвиток автоматизації процесів виробництва) та потреба в забезпеченні їхньої стійкості й зменшення рівня вразливості за допомогою ускладнення безпекових механізмів, екологізація виробництва, повторне використання ресурсів та досягнення цілей сталого розвитку в цілому.

Отже, національна економіка виступає важливою складовою глобальної економіки та є її структурною й функціональною одиницею, для якої є характерними ряд ознак, що й визначають дану ланку світової економічної системи. Зважаючи на «втручання» інтеграційних процесів в хід глобального розвитку, є два типи можливих ефектів, що виникають під впливом посилення залежності між країнами – підвищення ефективності функціонування кожної національної економіки (позитивний ефект) або посилення залежності (негативний ефект). В умовах зростаючої взаємозалежності національних економік важливим завданням постає розробка стратегій, які забезпечать стійкість економіки до зовнішніх факторів, при цьому важливо врахувати не тільки економічні, а й соціальні явища, які виникають під впливом ряду чинників, щоб створити ефективні механізми для врегулювання ситуації. Для зменшення впливу негативних наслідків інтеграції, національні економіки повинні активно розвивати власні конкурентні переваги, враховувати новітні тренди в організації економічної діяльності. Вплив інтеграційного явища потребує подальших досліджень, з метою мінімізації ризику для національних економік.

Список використаних джерел

1. Мариніна С. В. Сутність, проблеми та перспективи розвитку форм міжнародної економічної інтеграції. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 5–6. С. 40–47
2. Mooibroek H., Cornish K. Alternative sources of natural rubber. *Applied microbiology and biotechnology*. 2000. 53. p. 355–365. 10.1007/s002530051627.